

Аргументи для продовження АТМ ЄС для України:

Зі сторони України

1. Європейська Комісія затримує початок переговорів про подальшу лібералізацію торгівлі з Україною згідно зі ст. 29 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (УА), чекаючи на призначення нових Єврокомісарів (листопад 2024 р). Шість місяців (з листопада 2024 по травень 2025 з урахуванням новорічних канікул, Великодня та інших свят) може бути недостатньо для фіналізації переговорного процесу про подальшу лібералізацію торгівлі між Україною та ЄС та процедурного схвалення його результатів Радою міністрів ЄС.
2. У випадку, якщо сторонам не вдасться успішно завершити переговори до дати вичерпання чинних АТМ (5 травня 2025) Україна та українські агро-харчові експортери ризикують зіткнутися з автоматичним поверненням до тарифних квот УА, які були чинними до 22 лютого 2022 р. Це матиме шоковий ефект для українського агроекспорту і відтак – для торговельного балансу України.

Аграрний експорт з України, млрд доларів США

	2021	2022	2023
Експорт аграрної продукції з України	27,7	23,4	21,9
Частка в загальному експорті продукції	41%	53%	61%
Експорт аграрної продукції з України до ЄС	7,7	12,9	12,4
Частка ЄС в загальному експорті аграрної продукції	27,7%	55,1%	56,6%
Довідково: обсяги експорту за перше півріччя			
	2022 (півріччя)	2023 (півріччя)	2024 (півріччя)
Експорт аграрної продукції з України	10,0	11,8	12,4
Частка в загальному експорті продукції	44%	60%	63%
Експорт аграрної продукції з України до ЄС	4,7	6,0	6,2
Частка ЄС в загальному експорті аграрної продукції	47,2%	51,0%	50,3%

3. Потенційним рішенням в даній ситуації може бути продовження роботи АТМ (потенційно, з чинним рівнем захисних заходів та терміном до кінця 2025 року або синхронізацією з датою початку дії домовленостей на основі статті 29 УА).
4. Українській економіці та аграрному сектору зокрема зараз найбільше потрібна прогнозованість та стабільність, адже на кону не тільки макро-фінансова стабільність країни, але і можливість протистояти збройній агресії рф.
5. Варто додатково відзначити роботу чорноморських портів та експорт агро-харчової продукції морем:

- a. Відновлення експорту з портів Одеси дозволило на 16% збільшити поставки аграрних вантажів в першому півріччі 2024 року. Нарощування експорту відбувалося паралельно зі зменшенням навантаження на Шляхи Солідарності. Експортними каналами Шляхами Солідарності за перше півріччя 2024 року було спрямовано 10,5 млн тонн аграрних вантажів. Загальні обсяги поставок через Шляхи Солідарності порівняно з першим півріччям 2023 року скоротилися на 40%, вага відповідного експортного каналу знизилася з 51% до 27%.
 - b. Водночас, станом на сьогодні, в чорноморські порти все ще не заходить достатня кількість контейнеровозів, які могли б перевозити не насипну продукцію (як от яйця чи м'ясо птиці) до традиційних ринків цих продуктів. Також, зростання кількості таких кораблів в українських портах в найближчому майбутньому не прогнозується.
 - c. В той же час, зростання вартості логістики всередині України, а також збройні напади хуситів на торговельні кораблі в Червоному морі призводять до значного здорожчання логістики через обплівання всієї Африки та суттєво зменшують конкурентні переваги української агро-харчової продукції на ринках Близького Сходу та Південно-Східної Азії.
 - d. Варто також зазначити, що при найменшій зміні роботи діючого морського експортного коридору ситуація з експортом може суттєво змінитись: при поновленні блокування портів, а також за відсутності повноцінного доступу до ринку ЄС, українська економіка та аграрний сектор зокрема ризикують опинитись в умовах лютого-березня 2022 року, що призведе до катастрофічних наслідків для України.
6. Окрім логістичних проблем, українські виробники агро-харчової продукції також стикаються з проблемами в енергетичному секторі. Так, враховуючи важливість аграрного сектору для економіки України, виробники та переробники агро-харчової продукції включені до переліку критичної інфраструктури, які майже завжди мають доступ до електроенергії. Втім, в моменти екстрених відключень, компанії змушені переключатись на альтернативні джерела енергії. Так, на ряду з генераторами електроенергії на паливі (дизелі), станом на сьогодні значна кількість виробників вже використовує відновлювальні джерела енергії (сонячна та вітрова генерація) та біовідходи (для виробництва біоетанолу та біодизелю). Продовження лібералізованого доступу до преміального ринку ЄС дозволить більшій кількості виробників бути енергетично-незалежними та позитивно впливатиме на енергетичний баланс всередині країни враховуючи значні виклики в енергетичній генерації.
7. Для українських експортерів в умовах війни, суттєвого зростання логістичних та виробничих витрат, а також при падінні конкурентоздатності на традиційних ринках Близького Сходу та Південно-Східної Азії, експорт в європейському напрямку означає суттєвий рівень підтримки виживання та функціонування економіки країни в цілому.

Зі сторони ЄС

1. Оновлений актуальний АТМ працює із врахуванням запроваджених обмежень на обсяги безквотного імпорту певних «чутливих» для них агро-харчових продуктів: цукру, яєць, м'яса птиці, кукурудзи та певних продуктів переробки зернових. Так, принцип «екстреного гальмування» вже показав свою дієвість для імпорту з України цукру, яєць та вівса. Таким чином, робота європейського ринку не зазнає жодного впливу від української агро-харчової продукції.
2. Європейська агропереробна і харчова промисловість, яка закупає та використовує для переробки в тому числі українську сировину, потребує також прогнозованості та стабільності.
3. В той же час, збереження існуючого режиму АТМ для українського агроімпорту, яке було підтримане ключовими європейськими аграрними асоціаціями, здатне стримувати невдоволення європейських фермерів, на відміну від початку і форсування переговорів щодо подальшої лібералізації.
4. Враховуючи складні погодні умови, які зараз спостерігаються в Центральній та Східній Європі, європейська асоціація Сора-Согеса вже прогнозує скорочення рівнів виробництва зернових та олійних культур в цьому році. Продовження АТМ ЄС для України може збалансувати (вирівняти) пропозицію на ринках держав-членів ЄС.
5. Надавши лібералізований доступ до європейського ринку, ЄС стимулює роботу української економіки, при цьому зменшує необхідність додаткового реанімаційного фінансування українського бюджету.